

Henry de Lumley i el museu de Talteüll

L'home que va trobar el primer català

Henry de Lumley va descobrir, en 1971, les restes més antigues d'Europa d'un *Homo erectus*. La troballa va ser a Talteüll (Rosselló), on ara hi ha el museu de prehistòria més modern i gran del món.

El 22 de juliol de 1971, a les quatre de la tarda, un equip de paleontòlegs dirigit pel professor Henry de Lumley feia una troballa excepcional a la cova de l'Aragó, vora el poblet de Talteüll (Rosselló). Es tractava d'un os de la cara i d'un altre del front d'un home prehistòric. Les anàlisis varen revelar que aquelles restes corresponien a un antecessor de l'home de Neanderthal i que havia viscut en aquella zona fa 450.000 anys.

Vuit anys més tard trobaven al mateix lloc un os parietal i des d'aleshores se n'hi han trobats més d'una setantena, no tots pertanyents al mateix individu. Però aquestes restes humanes corresponen al més vell dels *Homo erectus* europeus. I com que la troballa va ser a la Catalunya del Nord, es parla del primer català.

Henry de Lumley va ser no fa pas gaire a Barcelona, convidat per la Comissió per l'Estímul de la Cultura Científica, que el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya va crear fa temps. En una reunió amb alguns investigadors es varen plantejar diverses ides, que portaran a una col·laboració més estreta entre el Principat i la Catalunya del Nord en el camp de la prehistòria.

Henry de Lumley va néixer a Marsella en 1934. Ha dirigit importants expedicions i és un dels investigadors més prestigiosos del món en aquest camp. És vital, entusiasta, enèrgic. No és estrany que aquest home, amb un gran poder de convenció i un apassionament per la prehistòria que fàcilment s'encomana, hagi aconseguit que Talteüll aculli avui el museu de prehistòria més modern i gran del món i un centre de recerca europeu sobre prehistòria.

Fins fa poc, el museu de Talteüll era interessant, però limitat tant en l'espai –300 metres quadrats– com en mitjans. Al mes de juliol es va inaugurar el nou museu. Durant l'estiu, algun dia arribà a acollir



3.000 visitants; a l'hivern hi poden passar mil persones cada dia. Com que el concepte de museu ha evolucionat, no era qüestió de quedar-se a l'edat de pedra, encara que es parlés de l'home prehistòric. Lumley ha creat un museu intel·ligent i interactiu. En 3.700 metres quadrats —dels quals 1.700 corresponen a espai per al públic, 1.000 a laboratori i 1.000 més a reserves— hi ha la tradicional exposició de restes humanes i d'objectes tallats, vídeos interactius, reproducció dels hàbits de l'home prehistòric i diorames que ofereixen un viatge a mig milió d'anys enrere.

Quan Lumley va proposar el museu a

París, li varen dir que se sotmetés a un comitè que determinaria si el contingut era assequible a tots els públics. Lumley s'hi va negar i el resultat és que en el museu hi ha prou elements per a interessar nens,

professors, estudiants, públic en general i especialistes: 96 vitrines animades, 18 diorames, 10 taulells interactius i 8 pel·lícules tenen prou entretingut un públic de totes les edats. En una sala del subsòl l'espectador s'introdueix en les activitats dels nostres ancestres del Pleistocè mitjà —entre 780.000 i 130.000 anys enrere—, i podem veure com l'home primitiu caçava, menjava, elaborava eines.

En una altra sala hi ha una reproducció de la cova d'Aragó. Ha estat reconstruïda gràcies a un motlle aplicat a la cova real. Per tant, la maqueta mostra la cova a grandària natural. Una pel·lícula projecta a les parets la vida quotidiana de l'home de Talteüll. Al final, la paret del fons mostra el paisatge actual de la plana. Ningú no es pot confondre i pensar que encara són visions de la prehistòria: el pas d'un avió indica que hem tornat al present.

L'ORIGEN DE L'HOME

Segons els nostres coneixements actuals, l'home devia aparèixer a l'Àfrica oriental, a la vall del Rift. Si més no, és aquí on se n'han trobat les restes més antigues. La fabricació d'eines indica que l'aparició del pensament conceptual es pot situar entre 2 i 2,5 milions d'anys enrere. Ja feia algun temps que certs membres de la família dels primats havien decidit de caminar drets. Això els deixava les mans lliures per a treballar. La fabricació d'eines implicà, al mateix temps, un augment progressiu de la capacitat craniana i cerebral. Així, evolució biològica i cultural anaren de bracet.

L'*Homo habilis* tenia una capacitat craniana de 650 cm³, que ja era superior a la de l'*Australopithecus*. L'*Homo erectus*, com el de Talteüll, ja tenia un volum cranial de 1.000 cm³. I fa uns 35.000 anys va aparèixer l'*Homo sapiens sapiens*, espècie a què pertany l'home actual. L'home de Neanderthal seria una subespècie situada entre l'home de Talteüll i l'home actual.

Les recerques sobre prehistòria fan necessària la col·laboració entre especialistes de diversos camps. Així, calen geòlegs, biòlegs, metges, químics, arqueòlegs.

Entre tots analitzen les restes que es troben, les eines i els materials de què són fetes, els fòssils d'animals i plantes, es daten els sediments on ha estat trobat cada element, s'intenta de reconstruir la manera de

viure de l'home prehistòric i el seu entorn.

Una mostra d'aquest treball va ser la reconstrucció del vent que bufava a Talteüll fa 450.000 anys. La simulació es va fer en un laboratori de Tolosa. En un tub hidràulic, s'hi va introduir una reproducció de 12 metres quadrats de la zona de Talteüll, a escala 1/5.000. Això equival a una superfície real de 277 quilòmetres quadrats. La simulació en el laboratori va mostrar com

devien ser els vents que bufaven en aquella època per tal de portar a la cova els sediments que s'hi havien trobat.

A més del museu, Talteüll acull el Centre Europeu de Recerques Prehistòriques, un laboratori que ha de ser capdavanter en la recerca en aquest camp. Un conveni amb la Universitat de Perpinyà permetrà de crear-hi un laboratori el 1993. També hi podran fer estades els alumnes. I el mateix any s'intentarà posar en marxa un pla d'estudis de tercer cicle, en col·laboració amb les universitats de Perpinyà i de Girona.

La reunió que va mantenir el professor Lumley a Barcelona va servir justament per a promoure la col·laboració de diversos grups de recerca en aquest àmbit. Lumley vol crear un banc de dades amb imatges emmagatzemades en disc compacte, que mostrarien el valuós patrimoni prehistòric dels Països Catalans. Al mateix temps, vol que es faci una gran exposició cap al 1993 o 1994, consagrada als primers pobladors de Catalunya —i d'Europa—. Aquesta exposició seria itinerant pels Països Catalans i serviria per a mostrar el nostre patrimoni prehistòric, i per a promoure la recerca en aquest camp. La tasca que duu a terme Henry de Lumley, a més, permet d'acostar la ciència al públic. I el públic respon. Talteüll, amb uns mil habitants, té ara 2 hotels —a l'hivern n'inaugura un tercer— i 8 restaurants. El vi de la zona ha augmentat les vendes gràcies a les moltes visites de gent que s'aparta de les rutes principals i fa cap a l'interior per conèixer les característiques dels nostres ancestres. Per Lumley, tot plegat són "conseqüències econòmiques de la prehistòria".

Xavier Duran



Crani de l'home de Talteüll.

ARXIU